

	Силабус освітнього компонента (ОК) «ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВО ІСТОРІЇ УКРАЇНИ» Галузі знань: 01 Освіта / Педагогіка Спеціальності: 014 Середня освіта (Історія) Освітні програми: Середня освіта (Історія) (мова навчання – українська) Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський) Рік навчання: 2025-2026 Семестри: VII
Структурний підрозділ	Кафедра історії України, історичний факультет
Викладач: 	ПІБ: Комарницький Олександр Борисович Посада: професор кафедри історії України Науковий ступінь: доктор історичних наук Вчене звання: професор E-mail: komarnitskyi.oleksandr@kpnu.edu.ua Робоче місце: навчальний корпус № 2 (вул. Татарська, 14), кафедра історії України. Профайл викладача: https://histua.kpnu.edu.ua/oleksandr-borysovych-komarnitskyi/ https://scholar.google.com.ua/citations?user=NlrwupcAAAAJ&hl=uk http://posek.km.ua/navchalniie-proces/komarnickiie-oleksandr-borisovich.html http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/suak/corp.exe?&I21DBN=SAUA&P21DBN=SAUA&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=elib_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=ID=&S21COLORTERMS=0&S21STR=0079313 https://www.facebook.com/search/top/?q=Олександр%20Комарницький https://uk.wikipedia.org/wiki/Комарницький_Олександр_Борисович
Лінк на освітній контент дисципліни	https://moodle.kpnu.edu.ua/user/view.php?id=2974&course=1548
Статус дисципліни	Обов'язковий освітній компонент
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС / години	4 кредити ЄКТС / 120 год.
Мова викладання	Українська
Форми навчання	Очна, заочна
Політика дисципліни	Академічна доброчесність. Очікується, що роботи здобувачів будуть їх оригінальними міркуваннями. Відсутність покликань на використані джерела, фабрикування джерел списування, втручання в роботу інших здобувачів становлять, але не обмежують приклади можливої академічної недоброчесності. Списування під час практичних занять, підготовки до них, самостійної та контрольної роботи, екзамену заборонені (зокрема, з використанням мобільних пристроїв). Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмових роботах здобувачів та фактів списування є підставою для їх незарахування викладачем (незалежно від масштабів плагіату чи обману) (URL: http://surl.li/tzbko). Відвідування занять. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт, передбачених курсом («Положення про організацію освітнього процесу в КПУ імені Івана Огієнка (нова редакція)» (URL: http://surl.li/tzbkx)). Якщо здобувач не відпрацював пропущені навчальні заняття, не виправив оцінки 0, 1, 2, 3, отримані на навчальних заняттях, виконав завдання самостійної роботи та модульної контрольної роботи менше ніж на 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид

	роботи, він вважається таким, що має академічну заборгованість за результатами поточного контролю. Пропущені заняття здобувач має відпрацювати. За відпрацьовані лекційні заняття оцінки не ставляться, за практичні заняття нараховуються бали середнього (4, 5, 6), достатнього (7, 8, 9) та високого рівня (10, 11, 12). Очікується, що здобувачі поступово відпрацьовуватимуть пропущені заняття й завершать цей процес вчасно (до останнього аудиторного заняття з дисципліни). Відпрацювання лекційного заняття передбачає знання здобувачем теоретичних питань плану. Відпрацювання пропущеного практичного заняття передбачає опанування теоретичних питань плану заняття. Очікується, що здобувачі не будуть запізнюватися на заняття, а мобільні телефони під час занять використовуватимуть лише з освітньою метою. Під час організації занять з використанням технологій дистанційного навчання очікується, що здобувач працюватиме на заняттях (з використанням платформ для відеоконференцій) з увімкненою вебкамерою. Неформальна та/або інформальна освіта. У випадку, якщо здобувач освіти отримав знання у неформальній та/або інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно «Порядку визнання в Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (нова редакція)», зокрема, якщо їх тематика відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі). (URL: https://drive.google.com/file/d/19GCSM3y-K496gs8RQJp0mO9FjUJumB4T/view)
Що будемо вивчати?	Історичні джерела є ключовим елементом до розуміння минулого. Завдяки їм історики можуть реконструювати різні події, явища і процеси, що відбувалися в минулому. Завдяки історичним джерелам, які є єдиним джерелом інформації про минуле, можемо дізнатися про людей, які жили в минулому, про їхній спосіб життя, культуру, соціальну організацію, політичний устрій тощо, зрозуміти, як виникли сучасні інститути, цінності та ідеї. Водночас, всі історичні джерела вимагають від нас критичного мислення. Кожний історик повинен вміти оцінювати достовірність джерел, визначати їхню зацікавленість та упередження.
Чому це треба вивчати?	Фахівці використовують різні методи для вивчення історичних джерел. Вони вивчають тексти, аналізують предмети, інтерв'юють людей, які знають про минуле. Вивчення історичних джерел є складним і відповідальним завданням. Однак воно є також дуже захоплюючим і корисним. Власне всі ці складові дають зрозуміти, що дисципліна «Джерелознавство історії України» є дуже важливою і актуальною. Мета викладання навчальної дисципліни полягає в тому, щоб на тлі історичного процесу України розкрити особливості становлення та розвитку українського джерелознавства, навчити студентів об'єктивного підходу щодо вивчення історії нашого народу і держави лише на основі джерельної бази.
Яких результатів можна досягнути?	ПРН 05. Вміти працювати з письмовими, речовими, етнографічними, усними, архівними та іншими історичними джерелами. ПРН 09. Мати навички організації практичного вирішення питань історичної пам'яті та охорони матеріальної й нематеріальної культурної спадщини України.
Як можна використати набуті знання та уміння?	Дисципліна сприяє формуванню у студентів таких компетентностей: Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК). СК 04. Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи. СК 05. Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової

	діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.). СК 12. Здатність робити відбір та прийняття на збереження артефактів і документів у відповідності до нормативів, організовувати археографічну діяльність, роботу в архівах та музеях, державних наукових та науково-дослідних установах у відповідності з прийнятими правилами та нормами.
Зміст дисципліни	Методика пошуку, опрацювання і використання історичних джерел, епіграфічні пам'ятки та писемні джерела вітчизняного і зарубіжного походження з історії України з найдавнішого часу до XII ст. н.е., українські літописи та хроніки, історичні твори, актові та діловодні історичні документи, літературні твори, пам'ятки публіцистики, описові твори, статистичні джерела, періодична преса, мемуарні твори, політичні твори, речові, зображальні, усні, лінгвістичні джерела
Методи навчання	Словесні, наочні методи: лекція, розповідь, пояснення, бесіда, дискусія, диспут, мозкова атака, робота з історичними джерелами, новітньою історичною літературою, інтернетними публікаціями та матеріалами вебсайтів, створення й демонстрування презентацій; технології дистанційного навчання.
Інформаційне забезпечення	Основна - Воронов В. І. Джерелознавство історії України. Курс лекцій. Дніпропетровськ, 2003. 336 с. URL: http://resource.history.org.ua/item/0010189 - Історичне джерелознавство: підруч. / Я. С. Калакура, І. Н. Войцехівська, С.Ф. Павленко та ін. Вид 2-ге. Київ, 2016. 502 с. - Комарніцький О. Б. Джерелознавство історії України: навч.-метод. посіб. для студ. іст. ф-тів. Вид. 2-ге, доопр. і перероб. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І.Огієнка, 2014. 165 с. - Комарніцький О. Б. Студіювання історичних джерел: навч.-метод. посіб. [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2024. 222 с. URL: http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8153 - Макарчук С. Джерелознавство історії України. Курс лекцій. Львів, 2008. 512 с. - Макарчук С. Писемні джерела з історії України. Курс лекцій. Львів, 1999. 351 с. Додаткова - Бездрабко В.В. До історії методики досліджень історичних джерел у другій половині ХХ ст. <i>Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка: іст. науки</i>. Кам'янець-Подільський, 2009. Т. 19. С. 123-133. - Богдашина О. М. Джерелознавство історії України: Теорія, методика, історія: навч.-метод. посіб. Вид. 2-е. Харків, 2005. 192 с. - Папакін Г. Сучасне джерелознавство: статус і роль в українській соціогуманітаристиці. <i>Укр. іст. журн.</i> 2024. №2. С. 183-211. - Підгаєцький В. В. Основи теорії та методології джерелознавства з історії України ХХ століття. Дніпропетровськ, 2001. 392 с. - Вінтоняк О. Україна в описах західноєвропейських подорожників другої половини ХVІІІ століття. Львів, 1995. 144 с. URL: https://archive.org/details/vintoniak1995/page/2/mode/2up?view=theater - Комаров Н. Використання історичних джерел у викладанні історії. <i>Історія України</i>. 2004. № 36, вересень. С. 10-13. - Рудий Г. Я. Преса України 1917-1920 рр. як об'єкт дослідження української культури: джерелознавчий і методологічний аспекти. Київ, 2005. 548 с.

Обсяг дисципліни (години) та види занять	Лекційні заняття (26 год.), семінарські заняття (22 год.), самостійна робота (80 год.)				
Система оцінювання результатів навчання	Увесь навчальний курс оцінюється в 100 балів. В поточне оцінювання включається: семінарські заняття – 20 балів, модульна контрольна робота – 30 балів, самостійна робота – 5 балів, індивідуальні навчально-дослідні завдання – 5 балів.				
	Розподіл балів, які отримують студенти				
	Поточний і модульний контроль – 60 балів			Екзамен	Сума балів
	Поточний контроль	Самостійна робота / Індивідуальні навчально-дослідні завдання	МКР		
	20	5/5	30		
Критерії оцінювання знань, умінь, навичок студентів на навчальних заняттях	Оцінювання на семінарських заняттях відбувається за 12-бальною системою відповідно до критеріїв визначених «Положенням про рейтингову систему оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка». Максимальний бал оцінки поточної успішності здобувачів вищої освіти на навчальних заняттях рівний 12.				
	1 бал: Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.				
	2 бали: Здобувач вищої освіти мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить спроби розповісти суть заданого матеріалу, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.				
	3 бали: Здобувач вищої освіти намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості узагальнення. Здобувач порушує принципи академічної доброчесності.				
	4 бали: Здобувач вищої освіти володіє початковими знаннями, знає близько половини навчального матеріалу, здатний певною мірою відтворити його; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.				
	5 балів: Здобувач вищої освіти знає половину навчального матеріалу, розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацьовувати частину навчального матеріалу; робить прості узагальнення але окремі висновки не логічні, не послідовні. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.				
	6 балів: Здобувач вищої освіти розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання, користуватися додатковими джерелами. Здобувач переважно дотримується принципів академічної доброчесності.				
	7 балів: Здобувач вищої освіти правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок; вміє самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовує термінологію; здатен скласти таблиці, схеми. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.				
	8 балів: Знання здобувачем вищої освіти досить повні, він достатньо вільно застосовує вивчений матеріал; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.				
	9 балів: Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим матеріалом, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацьовувати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.				
	10 балів: Здобувач вищої освіти володіє глибокими і міцними знаннями; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує				

	знання, аналізуючи різні явища, процеси. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. <i>11 балів:</i> Здобувач вищої освіти володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний самостійно вивчити матеріал; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає активну життєву позицію. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності. <i>12 балів:</i> Здобувач вищої освіти має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах. Здобувач дотримується принципів академічної доброчесності.
Критерії оцінювання самостійної роботи	Контроль за самостійною роботою відбувається на консультаціях за 5-бальною системою оцінювання. Дозволяється захист питань самостійного опрацювання у формі колоквіуму (усно). Успішно виконана самостійна робота вважається, якщо студент отримав рейтинговий бал не менший 60% від загальної кількості балів, виділених на неї, тобто не менше як 3 бали. <i>5 балів</i> Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; повнота розкриття завдань; розкриття ключових аспектів завдань. Виконані завдання чітко структуровані. Текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі. <i>4 бали</i> Зміст відповідей відповідає проблемам завдань; зміст їх відповідає суті завдань, якісно і логічно розкритих у достатньо повній формі. Виконані завдання чітко структуровані, текст не містить граматичних помилок. Матеріал завдань представлено у повній та закінченій формі. <i>3 бали</i> Зміст відповідей не зовсім відповідає суті визначеним завданням; відносно якісно і логічно розкритих, але не завжди у достатньо повній формі; не повне розкриття ключових питань; не усі питання опрацьовано. У тексті зустрічаються граматичні помилки та неточності. Матеріал завдань частковий або не завжди закінчений. <i>2-0 балів (не зараховано)</i> Студент допускає грубі помилки при виконанні роботи. Не розуміє сутність її виконання. Не може розкрити та обґрунтувати поставлені питання. Студент не здатен захистити виконані завдання.
Критерії оцінювання індивідуальних навчально-дослідних завдань	Оцінювання індивідуальної навчально-дослідної роботи з курсу «Джерелознавство історії України» здійснюється на консультації шляхом доповіді-презентації студентами отриманої тематики. ІНДЗ оцінюється максимально у 5 балів, мінімально допустима кількість балів – 3. <i>5 балів</i> Зміст доповіді відповідає обраній для дослідження темі. Студент вийшов на високий рівень теоретичних узагальнень, провів детальний аналіз явищ і процесів у досліджуваному об'єкті. Студентом повністю розкритий зміст роботи. На основі проведених досліджень та облікових робіт зроблені ґрунтовні висновки, узагальнення. <i>4 бали</i> Зміст доповіді відповідає обраній для дослідження темі, містить всі необхідні структурні компоненти. У презентованій роботі допущені неточності в теоретичному узагальненні матеріалу. На основі проведеного дослідження зроблені висновки. <i>3 бали</i> Зміст доповіді відповідає обраній для дослідження темі, однак відсутній послідовний логічний взаємозв'язок між структурними елементами та алгоритм розв'язання поставленої проблеми. У презентованій роботі наявний стислий аналіз явищ і процесів на досліджуваному об'єкті, але прослідковуються проблеми в узагальненні матеріалу. На основі проведених досліджень та облікових робіт не чітко зроблені або й відсутні висновки. <i>2-0 балів (не зараховано)</i> Зміст доповіді не відповідає обраній для дослідження темі. У презентованій роботі наведені дані, що суперечать обраному джерелу. Нерозкритими залишаються поставлені у роботі завдання

Оцінювання модульної контрольної роботи	Після вивчення усього матеріалу здобувачі вищої освіти пишуть модульну контрольну роботу. Модульна контрольна робота виконується у письмовій формі (у вигляді відповідей на три питання). До її написання допускаються усі студенти. Здобувачі вищої освіти, які за результатами виконання модульних контрольних робіт отримали рейтинговий бал менший 60% від максимальної кількості балів, виділених на цей вид роботи, а також ті, що не з'явилися для виконання або не виконали завдань, вважаються такими, що мають академічну заборгованість за результатами поточного контролю, ліквідація якої є обов'язковою. Модульна контрольна робота складається із 3 питань, які оцінюються по 10 балів. З дисципліни «Джерелознавство історії України» здобувачі пишуть одну модульну контрольну роботу.
Поточний контроль	Усне опитування, письмовий експрес-контроль, виступи здобувачів при обговоренні питань семінарського заняття, виконання аналітичних завдань
Підсумковий контроль	Екзамен
Локація	Згідно з розкладом (https://kpnu.edu.ua/rozklad-zaniat/)